

Bidrag til tre Biskoppers Levned.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

I.

Dr. Mourits Pedersen Kønig,

Biskop i Aalborg Stift († 1672).

I Slutningen af Aaret 1656 kom to unge Nordmænd til Universitetet, Brødrene Mourits og Frants Kønig, Sønner af Peder Jørgensen Kønig, Tolder ved Krogstad og Ladsted Toldsteder i Nærheden af Moss samt kgl. Inspektør over Godset Tomb¹⁾. Denne var en Søn af Jørgen Kønig, der først var Raadmand og siden fra 1554 til sin Død, den 18. Marts 1567, Borgmester i Aalborg, hvis Hustru, »Barbara Kønigs«, døde 30. Maj 1579²⁾. Maaske var Jørgen Kønig en Søn af den Mourits Jensen, som 1517 var Borgmester og siden Tolder i Aalborg³⁾. Imidlertid er dette kun en Formodning, foranledigede ved Fornavnet. — Peder Jørgensen Kønigs Hustru, Anne Frantsdatter, var en Datter af Hr.

¹⁾ A. Thura, Series Episcop. Alburg. p. 27. Ejusd. Idea hist. litt. Dan., p. 144.

²⁾ A. H. Nielsen, Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg, S. 94.

³⁾ A. H. Nielsen, a. Skr., S. 92. Erslev og Møllerup, Kong Frederik I's danske Registranter, S. 95. 255. 410.

Frants Christoffersen, der døde 1639, efter i 51 Aar at have været Præst i Ugilt og Taars og i en Del af denne Tid tillige Provst i Vennebjerg Herred¹⁾.

Mourits Køning var født i Krogstad i Juni 1637, Frants 1639. Da Viborg Skole den Gang var i Ry som en af de bedste her i Landet paa Grund af sin dygtige Rektor, M. Niels Jensen Aars, satte Forældrene 1651 deres to Sønner i denne Skole²⁾, fra hvilken de da, som sagt, blev Studenter i Novbr. 1656. Mourits blev Alumnus paa Valkendorfs Kollegium og siden ogsaa i Kommunitetet. Han var blandt de Studenter, der i August 1658 greb til Vaaben for at deltage i Hovedstadens Forsvar; og da de efter nogen Hvile atter i Begyndelsen af Januar 1659 kaldtes under Fanerne, meldte »Mauritz Pedersøn Norbag« sig paany, og han deltog i den berømmelige Kamp den 11te Februar, ved hvilken Svenskernes Storm paa Kjøbenhavn blev afslaaet. Skjønt Broderen Frants synes at have været mindre fremtrædende, nævnes han (Franciscus Petri Norvegus) dog ogsaa i en af Rullerne over de »militerende« Studenter³⁾.

Saa urolige og forstyrrende Forholdene vare, maa Mourits Køning dog med ualmindelig Flid have passet sine Studeringer, naar Lejlighed gaves, da vi finde, at han den 1 December 1658 underkastede sig theologisk Attestats med den da ualmindelig Karakter: Laudabilis, ligesom han samtidig med megen Berømmelse holdt sin Dimisprædiken, som følgende smukke Testimonium publicum viser:

¹⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. III, 424.

²⁾ Hos. A. Thura (a. St.) bemærkes, at Mourits Køning havde først til Lærer M. Christen Mortensen Viborg, der da var femte Lektiehører i Viborg Skolen og siden blev Rektor i Aalborg; fra hans Klasse rykkede han da senere op i den ovennævnte Rektors »Mesterlektie«.

³⁾ Rørdam, De danske og norske Studenter's Deltagelse i Kbhvns. Forsvar mod Karl Gustav, S. 167.

Rector Regiæ Hauniensis Universitatis

M. Erasmus Env. Brochmand,

Eloquentiæ Professor Publicus,

Lectori Salutem.

Si opere maximo liberalibus artibus faves, jam penitus prævidemus, quantum gaudii capias, quoties præclara ingenia se apta illis ostendunt; ideoque tanto majore cum voluptate tibi nunciamus civem nostrum, Mauritium Petri fil. Norvegum, juvenem esse a pietate, morum culturâ, ingenii præstantiâ, studiorum varietate commendatissimum, atque, ut auguramur, si pari contentione perrexerit, literis utilem, ecclesiæ salutarem futurum. Cognitum id nobis est, et famâ, ex certis tertii jam anni experimentis collectâ, quâ optimâ fruitur, et Clarissimi Viri, M. Wilhelmi Langii, Mathematicum Professoris Publici, testimonio; qui, postquam ejus studia sibi commissa habuit, ut, quâ indole, quôve ingenio esset, penitissime perspexit, ita verissimas morum, quæque sine moribus male discuntur, studiorum laudes ei reddidit. Etenim Mauritius noster ingenium, quod singulari Dei. Opt. Max. beneficio nactus est egregium, pietatis ardore et discendi cupiditate concitatum, ad studia attulit; quorum finem quum sibi proposuisset Divinarum rerum cognitionem, Sacro Sanctam disciplinam non, vulgari errore abreptus, nudam et inornatam, sed, ut solent præclaræ indolis juvenes, humaniorum, artium et Philosophiæ notitiâ, quasi dote locupletatam instructamque voluit. Quare quum ex laudabili Academiæ instituto, Patrum censuræ se submisisset, et pro Sacra concione fecisset verba, ab utriusque Theologici examinis censoribus optata responsa retulit, quæ hic legenda subjicimus.

Mauritius Petri Norvegus laudabilem profectum probavit nobis, tam in studio lectionis Biblicæ quam articulorum Christianæ fidei, ut dignus habitus sit, cui potestas fiat concionandi in locis Sacris, pro impetranda dimissoria testificatione.

Conclusum Hafniæ in Consistorio 1 Decembris 1658, descriptum vero 17 Januarii MDCLIX.

Testamur

Thomas Bangius.

Jacobus Canutius.

Petrus Resenius.

Mm.

m. m.

mpp.

Mauritius Petri Norvegus donorum homileticorum experimento dato in SS^æ Trinitatis templo, probavit nobis et literato Auditorio, sibi a Summo Pastorum Principe Christo ea charismata concessa esse, quæ ipse Apostolis ad docendum orbem terrarum ablegandis promisit, nempe *σλόμα* et *σοφία*. Nam oratio sacra ab illo habita ostendit, eum et idonea monumentorum divinatorum ac articulorum Christianæ fidei cognitione et egregiâ facultate enunciandi verbum Dei ac docendi cœtus Christianos per Dei gratiam esse instructum. Unde operam ipsius tanto majore cum fructu Ecclesiæ Christi ædificandæ speramus deservituram, quanto ferventiore alacritate Sacrum illud, quod ingressus est, pietatis et Sanctorum Studiorum ac excercitationum stadium ipse deinceps decurrere perrexerit, et cum religioso instituto debitam vitæ innocentiam porro conjunxerit. Quâ in parte velut eum sibi haud defuturum credimus, ita sanos ipsius conatus piis votis faustisque omnibus prosequimur. Hafniæ die 17 Januarii Ann. 1659.

Thomas Bangius.	Jacobus Canutius.	Joh. Wandalinus.
Mm.	m. m.	mpp.

Etiam strenui militis functus est officio, quum ex Regio mandato arma capere juxta cum ceteris Academicis Civibus jussus, hosti fortiter fideliterque restitit; ideoque meruit, promissum in Regio diplomate favorem, militaris virtutis præmium referre. Suscipe igitur, Optime Lector, et orna, quantum potes, præstantis animi juvenem, bonorum omnium peramantem, cui quum beneficia exhibueris, nos simul insigni benevolentia tuæ testimonio ornabis. Vale.

III. Kal. Maj. Ann. Æræ Chr. cIdIoclix. Hauniæ.
Sub Officii Nostri Sigillo.

Jussu Magnifici Rectoris.
Chr. Stenbuch.
Academiæ Notarius.

Orig. i Arne-Magn. Saml. 382, Fol.

Nu var Mourits Kønig altsaa »klar af Akademiet«, som det kaldtes, og saa snart Lejlighed gaves, og Studenternes

Tjeneste »paa Vold og Vagt« ikke mere krævedes, begav han sig til fremmede Universiteter, da det var hans Agt at erhverve sig videregaaende Kundskaber. Han studerede først i Tydskland og siden i England, og lagde sig især efter Filosofien. I det hele tilbragte han 3 Aar i Udlandet, »eruditio utrobique (i Tydskland og England) carus et acceptus«. Fra England er han formodentligt rejst hjem til Norge. Her udgav han i alt Fald sit første Skrift, der ikke mere synes at være bevaret. Titelen lød:

Nova quædam, sed vera et genuina Logices Principia, proposita a Mauritio Petri Norvego, omnium Philosophorum postremo. Christianiæ apud Norwegos, literis Michaëlis Thomasonii, Typographi, in 4to¹).

Fra Norge begav han sig til Kjøbenhavn, hvor han atter optraadte som filosofisk Disputator ved følgende Dissertation, der heller ikke mere findes:

Dissertatio de principiis Logicis. Resp. Ansgario Ansgarii Coldingensi. Hafn. 1663. 4to²).

I Oktober 1663 tog han Magistergraden under M. Christen Steenbuchs Dekanat og kort efter disputerede han paany, som følgende Skrift viser:

Dissertatio de Rerum Principiis et Mechanica seminarum Liturgia, quam consentiente ampliss. Philosoph. Facult. in Reg. Acad. Haun. sobrie Philosophantium censuræ submittit M. Mauritius Petri Kønig Norvegus, Resp. Ansgario Ansgarii Coldingio ad d. 21 Novbr. Haun. 1663. 4to.

Skriftet, der er tilegnet Kansler Peter Reetz, bestaar kun af faa Blade, og hører til dem, som det nu ikke er

¹) A. Thura, der synes at have set Skriftet, anfører det i sin Seriespise. Alburg., p. 28. Titelbladet synes ikke at have baaret noget Aarstal. Men Skriftet maa vel være fra 1662 eller snarere 1663.

²) A. Thura, a. Skr. Af Fortalen til Kønigs danske Logica (se ndf.) ses, at Disputatsen er holdt den 21. Junl.

let at faa nogen fornuftig Mening ud af, saa vi ikke savne den haandskrevne »Dissertatio altera« over samme Emne, approberet af M. Bertel Bartholin, Prof. Eloqv. Hafn., som i sin Tid fandtes hos Albert Thura. Denne ivrige Samler besad ogsaa, inden Ildebranden ødelagde hans Præstegaard i Lejrskov, et Manuskript af M. Køning med Titel:

Tractatus de spiritibus Machanicis eorumque fœcunda sobole, a quibus omnes naturales actiones proficiuntur, iisque differentibus subtilitate et crassitie secundum actionum Analogiam.

Pontoppidan bemærker i sin Kirkehistorie (IV, 198) med Hensyn til denne Titel: »Aus dieser Aufschrift sollte schier schliessen, Hr. Kōning habe bereits die Leibnitzische so genannte Monades im Kopfe gehabt«. Det er ogsaa Pontoppidan, vi skyldte den Bemærkning, at efter at M. Mourits Kōning havde taget Magistergraden, »hat er collegia privata mit vielem Applausu gelesen, öfters disputiret, und bey aller Gelegenheit sich so wohl bekannt, und absonderlich die Cartesianische Philosophie, welche damahls hier zu Lande viel Aufsehens verursachte, dem gelehrten König Frid. III. so beliebt gemacht, dass er 1666 S. Theol. Adjunctus, Jahres darauff 1667 Professor Ordinarius, und wiederum im nechsten Jahr 1668, durch eine so seltene als schleunige Promotion, Aalburgischer Bischoff . . . ward«.

Vist er det, at Mourits Kōnings Forfremmelse er et mærkeligt Exempel paa, hvad Gunst paa højere Steder formaaede i den nærmeste Tid efter Enevældens Indførelse. Vi besidde formodentlig endnu det Skrift, som særlig har henledet Kongens Opmærksomhed paa den unge, velbegavede Nordmand. Det blev ikke trykt, men Haandskriftet har til Titel:

Logica heller och Disputere-Konsten paa Dansche. Autore Mauritio Kōning¹⁾.

¹⁾ Det originale for Kongen bestemte Exemplar, smukt indbundet i Ruslæder, med Guldsnit, findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 221 Fol.

I Dedicationen til Kong Frederik III, dat. Kjøbenhavn 19. Februar 1666, frembævedes neppe uden Føje det Fortrin, denne Konge havde fremfor alle da regjerende Konger i Europa, nemlig at han »selv forstaar sig paa adskillige gode Videnskaber, som i den gemene Tale vorder kaldet *Artes liberaliores*«. Fortalen til Skriftet fortjener formentlig her at meddeles, da det at skrive en Logik paa Dansk paa den Tid var et saa nyt og uvant Foretagende, at det nødvendig maa vække Opmærksomhed. Med nyere Retskrivning lyder den saaledes i sine Hovedtræk:

»Den Fornuften i sine Forretninger regjerende Kunst, kaldet ellers udi Almindelighed *Logica* og *Disputerkunsten*, hvad for en herlig og statelig Videnskab den er, gjøres ikke fornøden med mange Ord at udføre; thi en god Fornuft og et Menneskes Sind henstrækker sig til alt det, som er under Solen og end vel noget videre; hvorfor de gamle have givet den adskillige Ærestitler, saasom kaldet hende alle Videnskabers Dronning, Kunsternes højre Haand, en Dommer mellem Løgn og Sandhed. . . . Naar den krænkes, lider Sandhed Vold. Efter dens *Methoder*, *Regler* og *Foreskrivende* ere alle lærde Mænds Bøger og Skrifter sammensatte, eftersom den indeholder udi sig *Divinum quid*, hvorfor den og kaldes *Logica Divina*«.

»Hvad Nytte den haver udi *Philosophia*, dertil behøves intet min Forklaring. Dog kan dette siges med Sandhed, at hvo der ikke haver *Logicæ cognitionem*, han bliver ligesaa meget *Philosophus*, som den bliver fundamental *Latinus*, der intet haver lært sine Regler i *Grammatica* og *Declinationes* i *Donaten*«.

»Den har ogsaa sin store Nytte udi *Theologia*; thi en accurat *Theologus* og Lærer i den hellige Skrift bør ikke aleneste at lære og forklare (hvortil Kunsten og hjælper) men og være mægtig til at igjendrive dem, som sige imod«. — — —

»Men det er at beklage, at jo bedre og ypperligere en Ting er, jo værre og mere skadelig er dens Misbrug.

Nuomstunder vil enhver nyfødt Philosophus strax skabe en ny Logicam, saa den findes derfor ofte saa vanskabt, at den er sig selv ulig; hver vrider og vender den efter sit Hoved. — — Men allermest ere de fortrædelige, som . . . ganske vil gjøre Logicam landflygtig. . . . Imod dem har jeg, af den Pligt og Ed, hvormed jeg er Sandhed tilforbunden, forfærdiget en Logicam Latinam af de Principiis, Methodo og Indhold, som min Disputatio, jeg holdt paa Kjøbenhavns Universitet Anno 1663 den 21 Juni, udviser, om hvis Sandhed at erfare jeg og da disputando confererede med Civibus Academicis, hvorom videre at skrive in lingua Romana jeg en Tid lang vil lade det bero*.

»Men efterdi det nu er vorden saa gement paa Latine at skrive om dette logiske Tøj, og man kjedes ved altid at skrive og læse i eet Sprog, saa vel som og mange for Curiositet Skyld vel ville vide, hvad Henseende [o: Hensigt] dette Studium Logicum har; mange har og holdt det fast utroligt, Logicam at kunne skrives paa Dansk, baade for de Tings Højhed samt Ordenes Vanskelighed at give paa Dansk, hvilke Latinerne ikke selv har kunnet bringe tilveje, men har maattet laane en stor Del af det græske Sprog, hvorudi Disputerekunsten er først skreven: da har jeg omsider, til at fornøje curiose Gemytter, saa vel som til at forsøge, hvad derudinden i vores danske Sprog kunde udrettes, taget mig for at skrive denne danske Logicam, ikke saa meget for alvorlig lærde Folk, der intet har min Undervisning fornøden, som for Lægfolk og unge Mennesker, der Undervisning behøver*.

»Enhver skal dog vide, at jeg har haft mere Vanskelighed og Arbejde med denne danske Logica end [med] den latinske, eftersom jeg i denne Materie har ingen Autores haft for mig paa vort Maal, uden det lidet, den sl. Mand Dr. Hans Resen den ældre havde paa Dansk begyndt at skrive af Logica. Har jeg ingen gavnet, saa har jeg og ingen dermed beskadiget. — — — Hos de lærde beder

jeg om Forladelse, om jeg maaske har gaaet over mine Grændser og skrevet om Disputerekunsten in lingua vernacula. Dog er det ikke sket til anden Ende end alle gode Videnskaber til Berømmelse og Forundring, at deres Ypperlighed ikke aleneste maa være kjendt doctis, men og indoctis et laicis, og desmere deraf tage Aarsag at venerere Literas. — — —

»Hvad dette Operis Sammenhæng angaar, da har jeg, en stor Del, efterfulgt den sl. Mands Dn. Doctoris Caspari Bartholini methodum, 1. fordi han har været min Skolemester, og jeg kan ikke nægte, at jeg jo har faaet en stor Del mine Fundamenter af hans Logica; 2. fordi efter Aristotelicorum Meninger kan Logica ikke synderlig skrives kortere og bedre. Thi den Forandring, som nu er opkommen, rejser sig fornemmelig af den Tvist om Logica abstracta, hvordan en den skal være in se, sua natura et essentia. Meningen og Scopus er dog fast den samme. Men efterdi intet tækkes, uden det er nyt eller har et nyt Skin, da hvilke som ikke vil se Sandhed i sin gamle Dragt og Habit, vil jeg have remitteret til min latinske Logicam. Thi her kunde det ikke ske, at jeg paa vort Maal første Gang kunde forestille hende i alle sine Subtiliteter, men vil relinquere Efterkommerne det øvrige, om der iblandt dem vil findes nogen, som kan have Lyst til Sindet udi sligt Studio at exercere.

Saa vidt Fortalen. Af den ses, at Kønig ogsaa har forfattet en Logik i det latinske Sprog; men den kjendes neppe mere og synes ikke at være bleven trykt. Nærværende danske Logik er meget oplysende, naar man vil forstaa Holbergs spøgende Ytringer om, hvormange Prædicabilia Logica kan stille i Marken, eller hvad »Barbara«, »Celarent« og den Tids andre logiske Termini egentlig ville sige, saa der maaske ikke er noget Skrift, der giver en lettere Adgang til at sætte sig ind i Fortidens Disputerekunst, end dette.

Nok er det: vi antage, at dette logiske Arbejde i væsentlig Grad har anbefalet M. Mourits Kønig til den

Ansættelse ved Universitetet, han fik ved følgende kongelige Udnævnelse:

Friderich dend Tredie (osv.). Wor synderlige Gunst tilforn. Wiider, at wj naadigst hafuer beschichet och tilforordnet Os Elschel. Mag. Mauritium Kønig til at verre Theologiæ Adjunctus paa wor Kongel. Universitet her i wor Residentz Stad Kiøbenhafn, huilchen bestilling hand docendo, disputando og i andre negotiis Academicis strax hafuer at tiltræde, samt votum och sessionem iblant Professores at niude, indtill hand Ordinarij Professoris Theologi pladtz kand betræde. Dette wj eder saaledes till efterretning wille wiide lade. Befalendis eder Gud. Schrefuet paa wort Slot Kiøbenhafn dend 18 Maj Anno 1666.

Vnder wort Zignet

Friderich

E. Kragh.

Udskrift: Oss Elschel. hæderlige och høylærde Doctor Hans Suane, woris Raad, Assessor udj Collegio Status, Præsident udj Consistorio och Ercke Bishop, samt Rectori och Professoribus udj Universitetet her i wor Residentz Stad Kiøbenhafn.

Paategnet: Underdanigst lest paa Consistorio den 28 Maji 1666.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

Først den 20. Juni 1666 »blev M. Mauritius Kønig opkaldt (i Konsistorium) og hannem Hs. Kgl. Majestæts Brev forelæst, angaaende at han skulde være Adjunctus Theologiæ¹⁾«. Men faa Dage efter anviste følgende nye Kongebrev ham de samme Pligter og Rettigheder, som promoverede Doktorer i Theologien havde:

Friderich dend Tredie (osv.). Wor synderlige Gunst tilforn. Efttersom wj komme udj Erfabring, at Theologiæ

¹⁾ Acta Consistoril.

Professores, som iche till Doctores promoverede ere, derofuer forhindres fra disputationer och andet desliige deres officium vedkommendis, som de gamle Academiæ foundationer Doctores Theologiæ tilholder at forrette, daa er woris naadigste willie och befalling, at Theologiæ Professores, som iche ere Doctores, saauelsom Theologiæ Adjunctus Mauritius Kønig, paa Universitetet her i wor Residents Stad Kiøbenhafn, schal liige saa fuldt herefter giøre deris Embede udj alt, saasom de gradum Doctoratus bekommet hafde, sampt och anlangendis deris gang och i andre maader forholdis med dennem, saasom med andre promotis Theologiæ Doctoribus hiid indtill her udj woris universitet och ellers hafuer verit forholdet. Dermed schier wor willie. Befallendis eder Gud. Schrefuet paa wort Slot Kiøbenhafn dend 26 Junij Ao 1666.

Vnder wort Zignet

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Os Elschel. Hæderlige och Høylærde Doctor Hans Suane, woris Raad, Assessor udj Collegio Status, Erchebischop och Præsident udj Consistorio, sampt Rectorj och Professoribus udj universitetet her i wor Residentz Stad Kiøbenhafn.

Paategnet: Vnderdanigst lest paa Consistorio 1666 den 1 Julii.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 196.

Den Adgang til at holde theologiske Disputationer, som foranstaaende Kongebrev gav M. Mourits Kønig, gjorde han snart Brug af, da han udgav følgende Skrift:

Veræ Religionis Demonstratio, quam publicæ disquisitioni subjeciet Mauritius Kønig, resp. Joh. Brunsmanno, Philos. Baccal. ad diem . . . Septemb. Hafn. 1666, 4to (50 SS.). Tilegnet K. Frederik III.

Det er et bestemt orthodoxt Stade, Forfatteren i dette Skrift hævder, hvad blandt andet fremgaar af følgende

Sætning: Ingen kan uden Tab af det kristne Navn modsige den hellige Skrift; thi kun den, og hverken den menneskelige Fornuft eller formentlige nye Aabenbaringer, er eneste og ufejlbare Grundvold for Troen.

Foruden Forelæsninger og Disputatser paalaa det paa hin Tid de theologiske og filosofiske Professorer skiftevis at prædike Latin paa Slottet en Gang om Ugen. Da denne Pligt imidlertid, kort efter at M. Mourits Kønig havde fundet Ansættelse ved Universitetet, og neppe uden Hensyn til, at Kongen gjerne ønskede at høre ham oftere, blev skjærpet saaledes, at Professorerne fremtidig skulde prædike to Gange om Ugen, saa skulle vi her meddele den derom udstedte Befaling:

Friderich dend Tredie (o. s. v.). Wor Synderlig Gunst Tilforn. Woris naadigste Willie oc Befaling er, at Professorer i Wort Universitet herudj Wor Residentz Stad Kiøbenhafn, Theologi oc Philosophi, saa mange som tilforn Latinsch Prediken paa wort Slot Kiøbenhafn om Onsdagen forrettet hafue, det samme ocsaa hereffter, oc indtil wi anderledis tilsigendis worder, skulle huer Fredag (høytidsdage vndtagen, som paa Fredagen indfalde kunde) dersammesteds forrette, oc det paa dend ordinarie Predickens tid Klokken otte slet. Da wille wi, at adjuncti iblant for^{ne} Theologos oc Philosophos, som nu er eller hereffter kommendis worder, oc in loco er, skulle lige med Professorer i benefnte Faculteter samme Latinsche Predickener forrette, en huer effter dend orden det hannem tilkommer wdij. Dermed skeer wor Willie. Befallendis Eder Gud. Skreffuit paa Wort Slot Kiøbenhafn dend 15 Julij Anno 1666.

Vnder wort Zignet

Friderich

P. Schumacher.

Udskrift: Os Elschel. Hæderlige oc Høylærde Doctor Hans Suane, worer Raad, Assessor udj Collegio Status, Ercke Biscop och Præsident udj Consistorio, sambt Rector och

Professores vdj Vniuersitetet herudj vor Residentz Stad Kiøbenhafn.

Paategnet: Vnderdanigst lest paa Consistorio den 17 Julii 1666.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 181.

Hele M. Mourits Kønigs Ansættelse som Adjunkt i det theologiske Fakultet var noget forhen ukjendt, et Produkt af den kongelige Enevælde; intet Under derfor, at Professorerne ikke vidste, hvad de skulde gjøre med dette 5te Hjul til Vognen, eller hvor de skulde anwise ham Plads. Der var imidlertid en saa dyb Underkastelse under den souveræne Kongevillie, at der ikke kunde være Tale om, at nogen turde vove at gjøre mindste Indvending, om end flere vistnok i deres Indre have protesteret mod de Brud, der skete paa gamle Traditioner. — Følgende Uddrag af Acta Consistorii oplyser det nærmere:

1667, 31. Januar. Refererede Magn. Rector (Dr. Rasmus Bartholin), at M. Mauritius havde været hos hannem og begjæret Sessionem og Votum in Consistorio efter Kgl. Maj.s naadigste Brev. Blev sluttet, at efterdi Professores præsentens vare faa, da skulde baade absentium og præsentium skriftlige Vota colligeres.

— 6. Februar. Eftersom sidste Consistorii Dag blev sluttet, at Professorum skriftlige Betænkning skulde erfares angaaende M. Mauriti Prætension paa Votum og Sessionem in Consistorio, saa og om han skulde præstere Juramentum in Consistorio, eftersom han for Hs. Kgl. Majestæt havde aflagt sin Ed — — — da bleve de fremlagte, som følger:

Prof. theol. J. Wandal „remitterer alting til Hs. Kgl. Majestæts egen naadigste høje Disposition, hvorefter vi os samtlig underdanigst haver at rette“. — Prof. theol. Christian Nold skriver: „Efterdi Hs. Kgl. Maj. haver naadigst givet M. Mauritio de samme Jura, som Professores Theologiæ haver, og Votum og Sessio saa og vulgarius plejer at forstaaes; han og i Kong. Brev, præter potestatem docendi et disputandi,

admitteres ogsaa til andre *Negotia Academica*, forstaar jeg, hannem *Jus consistoriale* ogsaa at være tillagt. Qvoad *juramentum* er jeg enig med D. Vandalino (o: at der ikke kunde affordres ham en ny Ed, da han allerede havde aflagt Ed til Kongen personlig). — Prof. theol. Matthias Foss's Erklæring lød: „Paa Magnifici D. Rectoris Begjæring om mit Betænkende paa M. Mauritii *Postulatum* om *Voto* og *Sessione* in *Consistorio*, da som Hans Majestæts naadigste Brev, sub dato 18 Maji 1666, bevilger ham *Votum* og *Sessionem* inter *Professores*, og siden det følgende, sub dato 26 Junii 1666, udi alle Maader pareillerer ham med *Theologis ordinariis* baade udi Embede og Gang, kan jeg ikke rettere fatte af Hs. Kgl. Maj.s Brev, end at *Jus Consistoriale* jo vorder ham lige med andre *ordinariis Professoribus* qvoad *sessionem* og *vota* tillagt. Mens som Hs. Maj. nu tager selv Ed af *Professoribus*, kan jeg ej vide, om noget andet Jurament af hannem skal tages, mens formener, Hs. Maj.s naadigste Behag ved *Patronum Academiæ* først at skulle fornemmes, førend noget derudi kunde defineres“.

De fleste øvrige Professorer erklærede sig for, at „Hs. Kgl. Majestæts naadigste Villie vil underdanigst erfares ved *Academiæ Patronum*“.

Medens Kønig, som det synes, paa Grundlag af sin „*Logica*“ var stegen op til det theologiske Katheder, var der en anden Universitetslærer, for hvem Logiken blev til Fald. Det var den theologiske Professor M. Christian Nold, der nærmest paa Grund af formentlig utilbørlige Ytringer i sin „*Logica recognita*“ i Foraaret 1667 fik sin Afsked paa graat Papir, som man siger, hvorpaa der den 28. April s. A. udgik følgende kgl. Befaling (paraferet af Peter Schumacher):

„Vider, at Vi til at supplere den udi M. Christiani Noldii Sted vacerende *Professionem Theologicam* naadigst haver forordnet, antaget og bestilt os elsk. hæderlig og højlærd Mand, Mester Mouridtz Kønig, til at være qvartus Professor *Theologiæ* udi Universitetet her i vores Residens-

stad Kjøbenhavn; hvorefter I Eder allerunderdanigst haver at rette¹⁾«

Denne Udnævnelse gave Anledning til følgende Forhandling i Konsistorium:

1667, 5. Maj. Blev underdanigst læst Kong. Majestæts Brev, at M. Mauritius Kønig skal være Professor Theologiæ udi M. Noldii Sted.

M. Mauritius Kønig opkom og annammede sit Sæde paa Consistorio efter Kong. Maj.s naadigste Brev.

— 11. Maj. M. Mauritius Kønig proponerede, eftersom det naadigst haver behaget Hs. Kgl. Maj. vores allernaadigste Herre og Konge at beskikke hannem til at være Qvartus Theologiæ Professor her paa Universitetet, og hans Antecessor, M. Christianus Noldius, af Indkomsten, som samme Bestilling af Kgl. Naade er tillagt, formener jeg et Naadsensaar at tilkomme, da paa det alting kunde ske per terminum justitiæ og viam juris, og intet præjudicerligt begaaes, var hans tjenstvilligste Begjæring til det højthæderlige Consistorium som ordinarie Dommer, at de herudi vilde ordele, om M. Noldius af forbemeldte Indkomst tilkommer nogen Naadsensaar heller ej, og forventede derpaa deres gode Decision sig til Underretning. — Præsidis Consistorii, som Magn. Rector havde talt med, saa vel som Rectoris selv og præsentium Professorum Betænkende var, at M. Mauritius kunde indlevere sine Momenta skriftlig til Magn. Rectorem, og da Hs. Kong. Maj.s naadigste Villie ved Patronum Academiæ underdanigst at erfares, til hvis høje Disposition Professores det underdanigst remitterer.

— 23. Maj. Refererede Magn. Rector, at han havde talet med Hs. Excell. Hr. Kansler, som havde erfaret Hs. Kgl. Maj.s naadigste Villie angaaende M. Noldium, om han skulde nyde Naadsensaar heller ikke, og havde Kgl. Maj.s naadigste Villie været, at M. Noldius ikke skulde nyde Naadsensaar. M. Mauritius lovede at ville give M. Noldio 100 Rdl. af Christiana charitate.

¹⁾ Personalhist. Tidsskr. 2. R. I, 38, hvor der findes flere Oplysninger om Nolds Afsættelse.

M. Mauritius Køning efter Tilbud, gjort paa sidste Consistorio, antog til Leje den Residens udi Studiestræde, Huslejen i sin Tid at betale til hvem den med Rette kan tilkomme.

— 27. Juli. Procurator D. Virginis proponerede om et Stolestade til M. Mauriti Hustru (etc.).

Den sidste Notits viser hen til en Begivenhed, der var sket faa Dage tidligere, idet M. Mourits Køning den 24. Juli 1667 havde ægtet Anne Mortensdatter, D. af afd. Biskop Dr. Morten Madsen i Aarhus¹⁾. Efter Faderens Død havde hun med sin Moder haft Bolig i Kjøbenhavn. — Imidlertid fortsatte Køning sin Lærervirksomhed²⁾. Den Yndest, han nød paa de højeste Steder, fik imidlertid et mærkeligt Udslag. I Acta Consistorii læses:

1668, 22. Februar, blev underdanigst læst Kgl. Majestæts aabne Brev, hvormed M. Mauritio blev confereret Doctoratus.

Blev sluttet, at der en af Philosophis tilligemed D. Mauritio skulde rejse til Roskilde til Ægteskabssager.

Et Bevis paa den kongelige Enevældes Magtfuldkommenhed af den Art, som Kønings Udnævnelse til Doctor i Theologien »per bullam Regiam«, vakte i sin Tid overordentlig Opsigt, da alle tidligere Traditioner viste hen til, at slige Promotioner vare rent akademiske »Gradus et Honores«. Den skikkelige og loyale Hr. Anders Hjøring, Præst ved Vartov, skriver i sine Optegnelser til Tidshistorien:

»Udi dette 1668 Aar skete det, som maaske aldrig er sket i Danmark fra Academia første Foundation. Der M. Mourits var bleven Theologus, affecterede han Doctoratum

¹⁾ Kall Rasmussens Tilføjelser til Worms Lexicon (Kgl. Bibl.). Hundrup, Biograf. Efterretninger om dem, der ved Kjøbenhavns Universitet have erholdt de højeste akademiske Værdigheder I, 91.

²⁾ I Thottske Saml. 65, 4to, findes Knud Mogensen Haasums med megen Flid gjorte Optegnelser fra de af ham hørte theologiske Forelæsninger, deriblandt ogsaa: Mauriti Kønigii Prælectiones sacræ.

og derom angav sig for Hs. Majestæt, som selv examinere ham og creerede ham Dr. theol. og gav ham derpaa Kgl. Brev. Anderledes promoverede han intet¹⁾«.

Det kgl. Brev, der uden Tvivl er affattet af Peter Schumacher, lyder saaledes:

F. 3^{tius}.

Constare omnibus oc singulis volumus, præcipuam Nobis post Regnorum communemque Subditorum Nostrorum salutem literariæ rei curam esse, nec nostro indignum fastigio arbitrari ex isto culmine ad doctorum frontium hederas nonnunquam despicere et Majestatis radiis umbrosos Musarum recessus illustrare, quarum deinceps eo securior ad magna contendit industria, quanto se augusto Regalis sceptri dextræque contactu sublevatam sentiet certius. Ergo et nunc illustre diligentia eruditioni spectatæque morum probitati præmium positori, exemploque hoc calcar stimulumque cæteris ad hoc virtutis eruditionisque stadium pari fervore decurrendum addituri, hunc Mauritium Kønig, Professorem Theologiæ ordinarium in Regia hac nostra Academia, cujus Nobis post tot publicè edita exhibitaque docendo, disputando tum conciones quoque habendo præclara ingenii et non proletariæ eruditionis specimina probata perspectaque virtus, Macte nunc Doctorali laurea esse jubemus, eumque Doctorem Theologiæ creamus, renuntiamus, omnibusque Doctoratus privilegiis, immunitatibus, honoribus ornatum cumulatamque volumus, palamque hunc Doctorem Mauritium Kønig titulo infulaque Doctorali insignem cunctis sistimus, exhibemus. Mandantes jubentesque, ut omnes ac singuli in posterum Eum pro Doctore Theologiæ habeant, agnoscant, æstiment. In quorum fidem majorem præsentibus manu nostra subscripsimus sigillumque Regium appendi fecimus. Dabantur in Arce nostra Regia Hafniæ die 10 Februarij Anno 1668.

Sjælandske Registre Nr. 27, Fol. 111—12.

¹⁾ Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium V, 734. 776.

Nogen Tid efter Modtagelsen af dette usædvanlige¹⁾ Bevis paa den kongelige Naade udgav den nye Doktor det sidste Skrift, der kjendes fra hans Haand. Dets Titel er:

Apparatus sive Introductio ad Locos communes Theologicos, quam publicæ disquisitioni subjecit Mauritius Kønig, SS. Theol. D. et Prof. Regius, resp. Petro Zitzscher, Philos. Baccal. ad diem 14 Maji. Hafn. 1668. 4to. (43 SS.). Tilegnet K. Frederik III²⁾).

Angaaende Forfatterens Standpunkt kan bemærkes, at han gaar ud fra den bekjendte Sætning: Filosofien søger Sandheden, Theologien finder den, og Religionen besidder den; forøvrigt indeholder Skriftet, som Titelen viser, en Indledning til det theologiske System.

Den Yndest hos Kongen og maaske ikke mindre hos den mægtige Peter Schumacher, som Dr. Mourits Kønig kunde glæde sig ved, satte ham i Stand til at gjøre noget for sin tidligere nævnte yngre Broder, Frants, der var Kapellan i Rakkestad ved Frederikshald. I Sommeren 1668 døde nemlig Hr. Peder Worm, Sognepræst i Kirke-Helsingø og Drøsselbjerg i Sjælands Stift (hos hvem Thomas Kingo da var Kapellan), og kort efter udstedtes følgende Kaldsbrev:

Stempel. Tie Rixdaller.

Wii Friderich den Tredie (osv.). Gjør Alle vitterligt, at Wi naadigst haffuer beskicket och forordnet, saa och hermed beskicker och forordner Oss Elskel. Hæderlig och Wellærd Her Franciscus Kønig til at vere Sognepræst til Helsingø och Drøsselberg Præstekald i vort Land Sielland i den nu

¹⁾ Da Isen først var brudt, blev det siden almindeligt nok, at Kongerne udnævnte Doktorer i Theologien »per bullam«. Den 20de og sidste var Christen Worm 1736 (se Hundrups anf. Skrift).

²⁾ Et haandskrevet Exemplar af samme Arbejde, noget forskjelligt fra den trykte Bog, findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 1431. 4to.

afgangne Sognepræstis Sted. Forbiudendis (osv.). Giffuet
paa vort Slott Friderichsborg dend 12 Julij Anno 1668.
Under vort Zignet

Friderich.

P. Schumacher.

Orig. i Kallske Saml. 98, Fol.

At den unge norske Kapellan ikke havde faaet dette anseelige Embede, dersom hans Broder ikke havde været hans Talsmand, tør man vistnok anse som givet¹⁾. Siden, da Dr. Mourits Kønig var død i en ung Alder, fik Broderen Lejlighed til gjøre rigelig Gjengjæld mod hans lille efterladte Søn, hvorom mere nedenfor.

Endnu skal af Acta Consistorii anføres en Notits, der tyder paa Professor Mourits Kønigs begunstigede Stilling:

1668, 11. September, blev læst D. Mauritii underdanigste Supplication til Hs. kgl. Maj. anlangende D. D. Wandalini²⁾ Residens, sine dato, med Hs. Exc. Hr. Kanslers Paaskrift af dato 10. Sept. 1668. (Af den følgende Forhandling sees, at Dr. Mourits virkelig opnaaede sit Ønske, skjønt han var en af de yngste Professorer, og Residensen var en af de bedste).

Hans Benyttelse af Residensen blev imidlertid meget kortvarig, thi, som And. Hjøring fortæller, »den 19. Oktober s. A. kom Tidende, at Bispen udi Aalborg var død³⁾, strax var Dr. Mourits efter og ambierede dette Bispedom og derpaa fik Kaldsbrev af Kongen«. Senere bemærker han: »Den 1. November s. A. aflagde Dr. Mourits Ed for Kgl. Maj. at være Biskop udi Aalborg, og blev han ordineret den 3. Søndag udi Advent (s: 13. December) af Dr. Johan Vandal, Biskop udi Sjælland⁴⁾«. — Den Ed, som den ny

¹⁾ Jvfr. R. Petersen, Thomas Kingo og hans Samtid, S. 88. 92—3.

²⁾ D. Johan Wandal var samme Aar bleven Sjællands Biskop.

³⁾ Dr. Anders Andersen (Ringkjøbing), Biskop i Aalborg, døde den 11. Oktober 1668 (se Kirkehist. Saml. 3. R. III, 774).

⁴⁾ Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium V, 780. Hertil kan føjes, at den kgl. Bestalling for Kønig som Biskop er dat. 2. Novbr. 1668 (Jydske Reg. 14, Fol. 609—10).

Biskop aflagde, har sikkert være ligelydende med den, som Vandal i samme Aar havde aflagt ved sin Kaldelse til Sjælands Bispestol, og som er karakteristisk ved de stærke Forpligtelser for Biskoppen til at vogte paa, at Kongens souveræne Rettigheder ikke i nogen Maade krænkedes¹⁾.

Da Bisperesidensen i Aalborg var meget forfalden, fik Kønig d. 19. Febr. 1669 kgl. Bevilling paa at nyde Indtægten af det første belejlig liggende Præstekald i Aalborg Stift, mod at han derfor skulde sætte Residensen i forsvarlig Stand. I Henhold til denne Bevilling blev Hundstrup og Østerild Sognekald under 14. Decbr. s. A. henlagt under Bispestolen; Biskoppen maatte da lade Embedet betjene af en Kapellan²⁾.

At Dr. Mourits Kønig særlig har ønsket at komme til Aalborg, var maaske for en Del grundet paa, at denne By var hans Slægts gamle Hjemsted. Desuden var det jo en saare anseelig Forfremmelse for den 31aarige Mand. Han havde ikke forhen været Præst; men at han med ikke ringe Iver har søgt at sætte sig ind i, hvad der vedkom hans nye Stilling, derpaa ejer jeg et Bevis i hans eget Haandexemplar af Kirkeordinansen (Udgaven af 1640). Uden paa Læderbindet er med store Bogstaver trykt:

MAVRIT: KÖNIG³⁾ SS: THEOL: DOCT:
ET EPISCOP: AALBVRG:

Bogen er forsynet med en Mængde skrevne Randbemærkninger, der vise, hvor flittig Biskoppen har søgt at sætte sig ind i den kirkelige Lovgivning. Om hans kortvarige Embedsvirksomhed foreligger forøvrigt et Vidnesbyrd i nogle af ham udstedte Synodalmonita, der findes i et Haandskrift i Universitetsbibliotheket, Addit. 232, 4to, indeholdende Synodalia Aalburgensia 1634—71.

¹⁾ Denne Edsformular er meddelt foran, S. 167—8.

²⁾ Jydske Registre 14, Fol. 629. 729.

³⁾ Her finde vi en Form af Navnet, som siden undertiden forekommer (se Biskop Kønigs Søns efterfølgende Levned).

**Acta et Monita Synodica forefaldne til Provste-
mode holden i Aalborg den 13. Oktober
Anno 1669¹⁾.**

1. Ecclesiasticorum qvorundam vel summam temeritatem vel piacularem præsumptionem stupeo, Augustissimi Regis nostri mandata in negotiis, qvæ aliquot horarum, vel ad maximum unius diei spatio expediri possent, non nisi post sextam vel septimam hebdomadem exeqvantur. Verum enimvero, si quis in posterum hac vel alia ratione jussa authoritatamqve Magistratus temnere præsumpserit, decretum est, contra ipsum tanquam Majestatis contemptorem institutum iri actionem criminalem. Memores sint viri Ecclesiastici obsequii, sacramenti, voti Professionis atqve obedientiæ Magistratui debitæ, juxta illud Petrinum: Time Deum, at honora Regem, ne violati juramenti eum dedecore postulari velint, qvos obedientiæ exemplo aliis prælucere oportet. Monentur etiam Dni Præpositi per fidem Deo et Magistratui debitam, ejusmodi cunctatorum nomina non subdiceant, ne per illorum latera alij vulnerentur, atqve ita unus et alter totam Eparchiam male audire faciat.

2. (Indeholder strængt Paalæg til Præsterne om at føre deres Kirkebøger med Orden og Nøjagtighed, hvilket hidtil ingenlunde altid havde været Tilfældet).

3. (Biskoppen havde ved sine Visitationer fundet, at man mængstedes forbigik „Hustavlen“ i Katekismus. Det paalægges derfor Provsterne og Præsterne alvorligen at vaage over, at den blev indpræntet).

4. Partes visitatorias gnaviter et impigre exeqvantur Præpositi, ut et officii ac juramenti probe memores in vitam Pastorum suorum strictim inquirant, atqve ad me bona fide referant, si quid commissum sacro ordine indignum, vel apud Ecclesias præter ordinem et decorum quicquam acciderit.

5. (Degne og Substituter skulde have Konfirmation paa deres Embeder, og de, som ikke havde erhvervet den, skulde af Provsterne indstevnes til næste Landemode).

¹⁾ De i Danske Kirkelove III, Nr. 477 og 478, meddelte tvende Forordninger blev først læste og Indholdet refereret.

Synodalia Philippica Anni 1670.

1. Cognitum est et exploratum, in hac etiam Diœcesi inveniri illos, qvi ad depellendos, qvibuscum luctantur, morbos Pythonicorum operam sollicitare non vereantur, atqve ita, divinæ opis obliti, Diabolicam implorare occipiunt; suo se etiam indice produnt alicubi homunciones lucifugæ, malis et vanis artibus dediti, qvibus veneficia, incantationes, et nescio qvæ non superstitiones Diabolicæ exercentur. Hortor itaqve et moneo Dominos Præpositos et Pastores, ut huic malo, ubicunqve irrepserit, sese omni nisu et molimine actutum opponant, atqve id dent operam sedulo, ut ab ejusmodi blasphemiiis divinam gloriam mascule vindicent asserantqve ad Dei gloriam et salutem auditorum.

2. Qvum apud vicinos horrendum, proh dolor! tumultuatur Cacodæmon, juratissimus humani generis hostis, nominatim circa Bahusium et adjacentem terram Marstrandensem, qvæ aliquibus hujus Dioeceseos partibus sita est e regione, atqve jam nuper in vulgus exiit rumor, Magos, Sagas, Incantatores, et id genus superstitiosos, qvi illinc fugantur, ad Insulas et Oras maritimas hujus Dioeceseos sese conferre: Monentur itaqve omnes per totam Dioecsin animarum curatores, inprimis Tractus Schagensis, Fladstrandensis et Sæbyensis Præpositi et Pastores, ut vigiles omnino circumferant oculos, ne ejusmodi Aves in nostris terris nidulentur, neve in parœciis locum habeant adventantes, nisi certis et fide dignis testimoniis bene instructi.

3. E suggestu atqve in privata confessione crebris admonitionibus impediuntur potationes immodicæ et execrandum illud jurandi cacoethes, multarum calamitatum causæ et qvibus proh dolor! seculum nostrum est foecundum.

4. (Provsterne skulde give Biskoppen Fortegnelse over Degnene og Substituterne i Stiftet, og nøje anstille Undersøgelse om deres Forhold, da der indkom temmelig hyppige Klager over Degnenes Levned).

(Ligeledes forlangte Biskoppen Meddelelser om Kirkegaardenes og Kirkernes Tilstand).

Synodalia¹⁾.

1. (Da Kirkebønnen for Kongehuset ikke alle Steder forrettedes paa samme Maade, og da adskillige Præster vare temmelig forsømmelige med den, befalede det, at en bestemt Form for Bønnen skulde bruges over hele Stiftet).

2. Catechumenos pietati Præpositorum ac Pastorum intensissime commendo. — — Utque tanto felicius succedat negotium, perbreves et rudiorum captui accommodatæ qvæstiones catecheticæ una cum Catechesi Lutheri per Diaconos tum diebus profestis oppidatim, tum dominicis et festis in templis illis instillantur. Pastores vero in diligentiam et attentionem utriusque partis sedulo inspiciunto, atque ad tabulas referunto, ac menstruís examinibus profectus exploranto, ut per Præpositos constare possit Episcopo, in qvibus ruditatis, si gravior qvam in examine observata fuerit, culpa hæreat.

3. Ut sacris sua constet utilitas, sancte et serio suademus, ut Pastores non nisi bene meditatas et auditorio suo profuturas conciones habeant. Neque enim illi partibus suis dextre et bene cum conscientia funguntur, qvi erudita aliorum verba tanquam sua ad populum faciunt, eorumque lucubrationibus suas tantum commodant lingvas. Hoc profecto aliud est nihil, qvam fraudes Deo et Ecclesiæ facere ac furtivis aliorum laboribus sibi præmia mercari. Non sic scriba ille edoctus ad regnum coelorum: ex suo, inquit Christus, non alieno thesauro vetera novaque depromit, Matth. 13. — —

4. Publica sacra, sicubi una est paroecia, ante Xmam, ubi vero duæ fuerint, ad XIImam utrobique finiuntur. Compertum enim est, rusticos ex vicinis pagis ad sacra confluentes Pastorumque adventum aliquantisper præstolantes, mora illorum ad computationes aliaque negotia servilia provocari, qvibus tandem irretiti vel sacra negligunt vel indecenter illis adsunt.

5. Proniores in temulentiam esse qvosdam Pastores tum Ecclesiæ tum Ordinis causa ingemiscimus. Utinam jurisjurandi meminissent, qvo teste et vindice Deo se obstrinxerunt, cum sacris admoverentur. Utinam Ecclesiæ Dei illos miseresceret,

¹⁾ Fra Efteraaret 1670 eller Foraaret 1671.

cujus magnam partem malis exemplis in præcipitia trahunt. Non ferunt hanc labem in sacerdotibus publicæ legum tabulæ v. Recess C 4. lib. I. cap. I. v. 22, nec earundem rigorem emollit Privilegiorum Ordini nostro clementissime datorum Articulus sextus, quo Sacra Regia Majestas graviores poenas lapsis Pastoribus antea irrogatas indulgentia qvadam temperandas esse voluit. Non belluinis moribus sed imbecillitati humanæ veniam offert. Et quis belluam, a qua ebrius parum differt, ad aram Dei et adyta sacrorummitteret.

6. Idem etiam vitium qvasdam Ordinis sacerdotes foeminas, inprimis ubi ad largiorem vini adusti usum se demiserint, corripuisse, magna cum dolore accepimus. Attendant Pastores domibus suis, atque in iis prudenter regundis se dignos esse ostendant, qui Ecclesiæ cum fructu præfici poterunt. Et nisi immane hoc vitium uxores eorum mature emendaverint, omni beneficio, quod viduabus sacerdotalibus post obitum maritorum cedere solet, æternum exclusæ sunt. Atque ut huc sedulam inspectionem derivare velint Præpositi, Dei et Ecclesiæ causa, sancte et serio obtestor.

7. Vitio corruptæ consuetudinis ita a religione et loqvendi sanctimonia defecerunt Pastores qvorundam lingvæ, ut nisi jurato nihil eloqui possint. Revolvant secum minas et Coelorum et pii Magistratus v. Recess C 4. lib. I. v. 31 in putidas et blasphemias lingvas. — Frustra in ventos abire credant, quod ore levissimo eructant. Sunt suæ Deo tabulæ, ad quas accurate refert, quicquid vel in mentibus vel in lingvis vel in reliquis corporis membris deprehendit sceleris. Sunt etiam hominibus, quibuscum versamur, bibulæ mentes, quas impietate nostra inficimus et corrumpimus. Et singula hæc ad examen exactissimum vocabit, qui mortuos vivosque judicaturus est Filius Dei et hominum.

8. Cum indulgentia veteris legis rigorem remiserit, qua sub jactura officii vetitum erat Pastoribus pro humatione funerum vel tantillo stipendio frui, et nunc increbescant qvorundam qverelæ, facilitate hoc Pastores aliquos abuti laboresque suos auctionari, nec mediocri pro facultatum defuncti ratione contentos esse præmio, omnes, quorum interest, serio monentur, ut in exigenda talium laborum mercede moderationem

adhibeant et prudentiam, ne ob unius et alterius sordes totus Ordo male audiat, ac partâ nuper gratiâ penitus excidat. Idque majoribus nostris accidit, quibus ob avaritiam talia qvondam negabantur præmia.

9. In funeribus qvibusdam luctum Altaribus Templorum qvasi indici, dum alba veste a fastigio ad ima involvantur, semel iterumque observatum est. Cumque satis superque constet, pompæ isti non destinata esse altaria, vetitus imposterum est talis eorum vestitus. Saltem candida mappa mense tegitor, accensis cereis ornator, si utraqve templo donaverint defunctorum hæredes.

10. Cum serius æqvo ad Episcopum deferantur mortes Pastorum, muneris sui admonentur Præpositi, ut qvam celerrime eas illi significant, atque ut hoc tanto expeditius fiat, Diacono Ecclesiæ, cui defunctus præerat, imperatum esto, mortem Pastoris sui ocyus ad Præpositum deferre, penes qvem, si mora fuerit, contempti Magistratus reus esto.

11. Porro cum diligentia eorundem in literis Episcopi ad Præpositos deferendis crebrius desideretur, eoqve fiat, ut imperata a Sacra Regia Majestate segnius perficiantur, constitutum est, ut acceptarum et apud vicinum Diaconum depositarum literarum horam frontispicio earundem inscribant, et pro qvalibet hora, qva delatas ad se literas domi suæ detinent, octo solidos solvant Præposito numerandos, ut pauperibus cedant.

Saa vidt de fra Biskop Kønings Tid opbevarede Synodalmonita. Vi skulle ikke dvæle ved de Bidrag, de give til Kundskab om Kulturfoldene (bl. a. om Overtroen) nord for Limfjorden, men kun fremhæve, hvad der kommer frem i næsten alle kirkelige Aktstykker fra hin Tid, den dybe Submission under den »hellige« kongelige Majestæt. Naar »Hustavlens« Anvendelse i den almindelige Kristendomsundervisning indskærpedes, skete det vistnok ikke mindst, fordi Pligterne mod Øvrigheden her læres. For øvrigt synes den unge og myndige Biskop med Alvor og Kraft at have arbejdet paa at tilvejebringe bedre Tilstande blandt Præsterne i sit Stift, baade med Hensyn til deres Prædikener

og til deres sædelige Forhold, ligesom i alt hvad der vedrører den kirkelige Orden.

Efter at Biskop Kønig (formodentlig i Aaret 1670) havde mistet sin tidligere nævnte Hustru, ægtede han den 26. Oktober 1671 i Thisted Margrete Pedersdatter, Enke efter Peder Madsen, Ridefoged over Ørum Amt¹⁾. Men dette Ægteskab varede ikke længe; thi allerede den 2. Maj 1672 døde Dr. Mourits Kønig selv, inden han endnu havde fyldt sit 35te Aar. Ikke uden Grund siger Pontoppidan derfor: »Wie nun die Göttliche Vorsehung mit diesem Manne gleichsam geeilet hatte, also liesse sie ihn auch auf der Welt nicht alt werden²⁾«. Man kan ikke negte, at det er et ret mærkeligt Levnedsløb, betegnende for Enevældens første Tid.

Af sit første Ægteskab efterlod Dr. Mourits Kønig en Søn, Frederik (sikkert opkaldt efter Faderens store Velynder, Kong Frederik III), der siden blev sin ovennævnte Farbroders Kapellan og Efterfølger i Kirke-Helsing og Drøsselbjerg, hvorom følgende Kaldsbrev m. v. giver nærmere Underretning.

Stempel Nr. 2.
En Rixdaler.

In nomine Jesu!

Efftersom Kongl. Majest. Lov allernaadigst tillader, at den Sogne-Præst, som for alderdomb, schrøbeligheds eller Sognenis Vitlefftheds schyld behøffver een Medtiener; hand maa med Superintendentens och Provstens Raad udvelge och kalde der till en schichelig Person: Da foraarsagis Jeg underskreffne Frans Pedersen Kønig, Sogne-Præst till Helsing och Drøsselberg i Løvherritt (som haffver betient dett Præstelig Embede i trediffve aar) for min Svagheds och Alders, saa-

¹⁾ Kall Rasmussens Antegnelser i Worms Lexicon (Kgl. Bibl.). Denne Efterretning syntes dog ikke ret at stemme med Angivelsen ndf. S. 374, med mindre der paa sidstnævnte Sted er Tale om Kønigs 2den Hustru, og hun er død samme Aar som Manden.

²⁾ Pontoppidan, Ann. eccl. Dan. IV, 197.

velsom Sognenis Vitlefftheds schyld (hvilche udi mange aar haffver hafft Capellan) att udvelge och kalde mig en Medtiener udi Embedet; som Jeg och i den hel. Trefoldigheds naffn, paa min høytærede Øffrigheds gode behag, och med min gunstig Patrons, velædle Hr. Cantzelie-Raads, Assessors i Høyeste Rætt, och Borgemester i Kiøbenhaffn Bartholomæus Jenssens gode Consens, her med kalder och udvelger min Brodersøn, hæderl. och vellærde Studiosum Friderich Mouritzøn Kønig, sal. Doct. Mauriti Kønings forðum Superintendent offver Aalborg-Stift hans efterladte Søn, til min Capellan och Medtiener i Ordet, saa frembt hand aff Hans Vellædle Høyærværdighed Biscopen dygtig kiendis till det hell. Prædiche-Embede udi Lærdomb och Gaffver. Udi Lefnitz Forhold schall ingen kunde sige Personen andet paa end dett, som ærbart och sømmeligt er; och naar bemeldte min Brodersøn till samme tieniste er ordinerit och beschichet, vil Jeg, næst Guds Hielp, giffve hannem till aarlig Løn Trediffve Daler, och forschaffe hannem tilberlig Underholdning med Værelse, Spise, Varme, Lys och anden Nødtørfthighed, saa længe hand forbliffver i mit Huus, som voris Contract, efter Lovens Maade oprettet, viidere hand forklare. Her paa falder min ydmygst Bøn til gunstig Patronen, vellædle Hr. Cantzelie-Raad Bartholomæus Jenssen, som haffuer Jus Patronatus till Helsing Kirke och Rettighed till att kalde Sogne-Præst till Helsing och Drøsselberg Præstekald, att Hans Velbaarenhed ville sambtyche dette mit Kaldsbreff, och udi Henseende till min lange tieniste i Embedet och store Bekostning, som Jeg haffver giort paa Præstegaarden, den Jeg tog brøstfældig for mig, och lader, næst Guds Hielp, velbygt efter mig, ville beviise den høye Gunst, for Guds Æres och Personens sal. Forældris schyld, velvilligen at forsichre her paa, att Hr. Cantzelie Raad eller hans arffvinger vill ingen anden kalde til Helsing Kald, naar dett bliffver ledigt, end bemeldte min Brodersøn: da er dett mig en stor Trøst i min Svaghed och Alder, att min egen paarørende maatte nyde Steden och Kaldet efter mig. Dog begieris dette iche anderledis end paa Hans Kongl. Majest. allernaadigst ratification, naar Helsing Præstekald bliffver ledigt. Dette offverskreffne vedgaar och

stadfæster Jeg med min egen Haand och Zignet. Actum
Helsinge Præstegaard den 24. Julij 1693.

(L. S.)

Frans Kønig

Eg. Haand.

Orig. i Kallske Saml. 98 Fol. I det paatrykte Segl er afbildet
en brændende Lampe, med Overskrift: Lampas Fidei. Og nedenunder:
F. P. S.

Under foranstaaende Kaldsbrev findes Bartholomeus
Jensens Stadfæstelse af samme og hans Forsikring om, at
Frederik Mouritsen Kønig skulde blive Sognepræst, naar
Embedet blev ledigt. Dat. Hafniæ 31. Juli 1693.

Endvidere findes Bartholomeus Jensens Kaldsbrev, dat.
Kjøbenhavn 23. Marts 1694, for Hr. Frederik Mouritsen
Kønig som Sognepræst i Helsinge og Drøsselbjerg, efter
at Hr. Frans Kønig nu var afgaaet ved Døden, og Menig-
heden i alle Maader var vel tilfreds med den unge Præst.
Endvidere en Ansøgning af samme Dag til Kongen om
Stadfæstelse paa dette Kaldsbrev, samt den kgl. Konfirmation
derpaa, dat. Kjøbenhavn 3. April 1694.

Da vi have været saa heldige at komme i Besiddelse
af den Levnedsskildring af den her nævnte Præst, som
oplæstes ved hans Jordefærd, skal denne her til Slutning
meddeles (efter Originalen i Kallske Saml. 98. Fol.).

In nomine Jesu.

Den Mand sættes med Billighed i de lykkeliges og
berømmeliges Tal, som med Ære er gaaet ind i Verden,
med Ære er gaaet frem i Verden og med Ære er gaaet
ud af Verden, hvis Fødsel har været ærlig og hæderlig,
hvis Liv har været christeligt og helligt, og hvis Død har
været sød og salig. Saadan en lyksalig, ja salig og be-
rømmelig Mand stilles idag for Øjne, os alle til Exempel
og Eftersyn, udi den fordum velærværdige og meget hæderlige
og højlærde Mand, nu sal. hos Gud, Hr. Friderich
Mauritzen Kønig, hidindtil meget trofast og aarvaagen
Sjælesørger og Sognepræst til disse 2de Guds Menigheder,

Helsing og Drøsselberg, samt vel constitueret Provst i Løve Herred, hvis Legeme vi nu nyligen haver nedsat udi Graven. Denne Guds Mand er udspiret af en ædel Rod og meget hæderlig Stamme. Hans Fader var den velædle, højlærde og højerværdige Mand Doct: Mauritz Kønig, som først var Summus Theologus ved Kjøbenhavns Academie og siden Biskop over Aalborg Stift i Jydland. Hans Moder var den hæderbaarne og velædle Matrone Anna Mortensdatter Lælia, som var den velædle og højerværdige Doct: Morten Lælii¹⁾, Biskop over Aarhus Stift i Jydland, hans kjære Datter, hvilke begge for rum Tid siden sødelig sover i Herren.

Saa snart denne salig Guds Mand var kommen til denne Verdens forgjængelige Lys, som skete i den meget berømmelige Handelsstad Aalborg Anno Christi 1669 sidst in Septembri, har hans meget gudfrygtige og berømmelige Forældre strax ved den hellige Daab ladet ham befordre til Guds Børns aandelige Lys og Liv udi sin Frelser Christo, derved at faa Forsikring at være iblandt dem, som skulle komme til de helliges Arvedel i Lyset. Og som det gjerne er den forunderlige og alene vise Guds Vis og Maner ved Korset at prøve sine kjære Børn, saa har og denne sal. Guds Mand strax i sin Ungdom, ja i sin spæde Barndom, maattet bøje Skuldrene under Guds Aag og har smagt en meget bitter Drik af det Bæger, som er i Herrens Haand, i det Gud bortkaldede fra ham begge hans gode Forældre, da han ikkun var 3 Aar gl. Saa at han har vel maattet klage med David: Min Fader og Moder forlode mig! Men den naadige og barmhjertige Gud, som har lovet, han ikke vil forlade sine Børn faderløse, har dog igjen opvakt ham en anden Fader, som var den sal. Mands gode Faderbroder, nu salig hos Gud, den velærværdige meget hæderlige og højlærde Mand Hs. Frantz Kønig, velmeritered Sognepræst

¹⁾ Betegnelsen af Biskop Morten Madsen med Navnet Lælius er neppe rigtig, i alt Fald brugte han ikke selv dette Tilnavn.

for disse 2de Guds Menigheder, Helsinge og Drøsselberg, hvilken lod afhente vores nu afdøde salig Provst her over til Sædland til sig, og stod hannem i Faders Sted ej alene med Næring og Underholdning, men og med Lærdom og Undervisning, da han selv optugtede og oplærte ham til hans Alders 10de Aar, da han 1679 forskikkede ham til Sæby under Information af hæderlige og vellærde Studioso Malthé Jenson Radier, siden Sognepræst til Ølstykke Menighed og Provst over Ølstykke Herred, som den Tid informerede salig Mag. Clement Clementins Børn, hvilket varede udi 3 Aars Tid. Og har imidlertid vores salig Hr. Provst under forandrte Lærers Skygge og Opsigt gjort den Profect og Fremgang, at han Aar 1682 blev forskikket til Slagelse Skole og der af den daværende berømmelige Rector, Mag. Peder Bentzonius, kjendt dygtig til at tage Sted udi Mesterlectien, hvor han under denne brave Mands, saa vel som under hans Efterkommeres, den berømmelige og fundamental-lærde Mands, Magister Henrich Hierencloous Manuduction saa vidt avancerede, at han Aar 1687 blev med et berømmeligt Testimonio forsendt til Kjøbenhavns Universitet, da Rector Magnificus var højædle og velbaarne Herre, Doct. Caspar Bartholin, Professor Philosophiæ og Anatomix, nu Conferentsraad og Ridder, som og var Decanus samme Aar. Og var den sal. Mand til Examen Stili d. 4. Julii, til Examen Artium d. 11te, til Honores d. 21de og til Inscriptionem d. 22de ejusdem Mensis. Da denne salige Mand saaledes havde givet tilstrækkelige Prøver paa sin Capacitet og var indført i de hæderlige Studenters Tal, er han igjen rejst til sin kjære Farbroder, og foruden at observere sine philosophiske Studeringer iblandt har øvet sig ved Prædikestolen, indtil næst efterfølgende Aar, 1688, da han igjen rejste til Kjøbenhavn og in Majo sustinerede Examen Philosophicum. Siden har den salig Mand frekventeret Academiet og har med saadan Flid og Flittighed excoleret sine Studia Theologica, at han udi næstfølgende Aar, sc. 1689 in Septembri, undergav sig Examen Theologicum og med en berømmelig Character

blev aflagt. Efter en Maanedes Tids Forløb har han prædikeret for Dimis udi Trinitatis Kirke, ej uden sin Censoris og ganske Menigheds applausu og Berømmelse.

Da den salig Guds Mand nu saaledes ved sine academiske Examina havde gjort sig berømmelig og havde faaet en rigtig og uforfalsket Tesseram og Bevis paa, at han nu saaledes in re literaria og den h. Skrift var funderet, at han ved Guds Naades og Aands Bistand kunde tjene Gud i hans Menighed, naar han behagede at kalde ham dertil, er han atter rejst til Helsing, hvor han paa 5te Aars Tid var sin kjære Farbroder udi hans Forfald og Svaghed assisterlig ved Prædikestolen indtil Aar 1694, da det behagede den store Dødens og Livets Herre ved en sød og salig Død fra dette timelige til det evige Liv at bortkalde velommeldte hans kjære Faderbroder Hr. Frantz Kønig. Hvorpaa det (i Henseende til den sal. Provstes bekjendte Erudition og meget skikkelig og exemplariske Liv og Levned) ved Guds Direction og Forsyn behagede Kirkepatronen, velædle og velbyrdige Hr. Justitsraad Bartholomæus Jensen, ved sit aabne Brev, som af højlovligst Ihukommelse Kong Christian den 5te blev confirmeret, at kalde og beskikke vores sal. afdøde til at være Sognepræst til Helsing og Drøsselberg Menigheder udi sin salig Farbroders Sted; hvortil han og af den højædle og højærværdige, nu salig hos Gud, Doct. Henrich Bornemann, højstmeriterede Biskop over Sædland Stift, ved præstelig Ordination og Hænders Paalæggelse blev indviet. Samme Aar, sc. 1694, behagede det Guds Forsyn at samle ham udi Ægteskab med den ædle og dydsirede Jomfrue Agnethe Hansdatter Knof, som var Hr. Hans Knofs, forhen Sognepræst til Bregninge Menighed og Provst over Skippinge Herred, hans efterladte Datter. Med denne sin fromme og dyderige Hustru har den salig Guds Mand udi al oprigtig Kjærlighed fremført sit Levned i 33 Aars Tid, til det behagede Gud ved Døden at opløse dette kjærlig knyttede Ægtebaand og bortkalde den salig Matrone fra denne til en bedre Verden 1727

in Majo. Og udi samme deres Ægteskab ere de af Himlen velsignede med 2de Børn, en Søn og en Datter, hvilke Himmelpanter strax udi første Væxt til det himmelske Paradis ere overflyttede og transplanterede. Da denne gode Guds Mand ved denne sin sal. Hustrus Død saa sit Hus at være formørket og ligesom uden Lys og Sol, saa sig selv at være forladt og ene, ligesom den enlige Fugl paa Taget, og maatte sige om sit Huses Byrde og Besværing det, som Moses sagde om Folket: Jeg kan ikke ene bære det; thi det er mig for svært. Da tænkte han paa, hvor han skulde finde den Sol, der kunde igjen oplyse hans Hus, og en Haand, der kunde tage noget af den tunge Besværingss Husbyrde fra ham, ja det Hjærte, som han kunde tro og forlade sig til; fandt derfor en iblandt mange, der ikke alene behagede hans Øjne, men og, at bruge Salomons Ord herom i Højsangen: Betog og saarede hans Hjærte med sit stille Væsen og sin yndige Blufærdighed, hvilken han udvalgte og begjærede til sin Brud og Ægtefælle; og det var den vel- og dydædle Jomfrue Barbara Kathrine Krag, som er den velærværdige meget hæderlige og højlærde Guds Mands Hr. Erich Krag, Sognepræst til Ørsløv og Solbjerg Menighed (som, tillige med sin gode Kjæreste, med Hjærtens Vemodighed beklager saa kjær og hjærtehuld en Svigersøns Død) hans eneste og kjære Datter. Og blev deres forhen indgangne Forlovelse ved christelig Copulation i Ørsløv Præstegaard in Februario 1728 fuldført. Med hvad sød Fornøjelighed og med hvad Hjærtens oprigtig Kjærlighed disse 2de samlede Hjærter udi dette deres korte Ægteskab har levet tilsammen, er noksom enhver bevidst, ja vi maa sige om dem, at de har været, som der staar om den første Menighed, som én Sjæl og som ét Hjærte. Hvorfor dette Saar svier desmere, denne uformodentlige Skilsmisse gaar des dybere til Hjærte, at denne gudfrygtige og højtbedrøvede Enke skal se sin Glædes Sol at dale, inden det bliver nær Middag, skal se Træet omhugget, under hvis Skjul og Skygge hun med al Hjærtens Fornøjelse har siddet aleneste

udi 2 Aar 8 Maaneder og nogle Uger og Dage. Barmhjærtighedens Fader han indgyde sin rige Trøst udi hendes dybt saarede Hjærte! Taalmodigheds og Trøstens Gud give hende, at hun maa have Sind efter Jesum Christum, og efter Christi Formaning maa fatte sin Sjæl udi Taalmodighed, at hun ikke skal opsluges af formegen Sorg!

Med hvad Omhyggelighed og Nidkjærhed, med hvad Troskab og Flittighed denne dyre salige Guds Mand udi 36 og $\frac{1}{2}$ Aar har forestaaet disse 2de Guds Menigheder, er noksom bekjendt, og tvivles ingenlunde paa, at han jo af alle retsindige har et godt Skudsmaal og Eftermæle¹⁾.

Sine Herreds-Præster, siden det lovlige og af alle Brødrene bejaede, ja af hans højædle Højærværdighed Biskoppen confirmerede Provstevalg faldt paa ham, som skete 1727 in Aprili, dem har han saa høflig, saa ærbødig, saa kjærlig, saa oprigtig omgaaedes, at nok alle og enhver beklager og bejamrer hans Død. Men saalidet som nogen værdig Stand og Profession, noget helligt Kald og Embede, nogen retsindig Nidkjærhed og Aarvaagenhed kan undtage Mennesket fra den almindelige Dødsens Lov, saalidet har vores sal. Provst derfor kunnet blive forskaanet. Denne sal. Mand har ellers alletider været af meget skjøn Constitution og haft en meget god Helbred, dog har han faaet Bud om Dødens Komme næste Dag efter Michels Dag, d. 30te Octobris, da han blev betagen med Mathed udi alle Lemmer, saa at han maatte begive sig til Sengs. Og omendskjønt det iblandt lod sig anse til Bedring, har dog Sygdommen atter igjen nedlagt ham og angrebet ham heftigen, saa at han nok fornam, at hans Pauluns Aflæggelse var for Haanden. Har derfor som den gudfrygtige Ezechias beskikket sit Hus og dagligen beredet sig til at tage imod Dødsens Komme, har dog imidlertid intet efterladt af det, som kunde styrke ham enten paa Legemets eller Sjælens Vegne. Saa vidt

¹⁾ I Kirkehist. Saml. II, 265—75 findes en Række Uddrag af Kirke-Helsinges og Drøsselbjergs Kirkebog fra denne Præsts Tid.

Legemet og dets Svaghed angik, raadførte han sig med den ædle højterfarne Mand, Doct. Elias Møller, Provincial-Medicus her i Sædland. Og paa Sjælens Vegne blev han trøstet og styrket af sin udvalgte og elskelige Ven og Nabo, velærværdige og høj lærde Hr. Henrich Møller, Sognepræst til Bachendrop og Gjørlov Menigheder, af hvilken han den 22de Søndag efter Trinitatis med allerstørste Devotion og Andagt annammede Afløsningen og det højværdige Altarens Sacramente. Hvor efter den salige Guds Mand overdrog sig selv, sin højt og hjærteelskede Kjæreste, nu højtbedrøvede Enke, sine kjære Søsterbørn, sine anbetroede Menigheder udi den almægtige og barmhjærtige Guds Hænders Forsyn og Forsorg, og takkede Gud for den ham udi hans ganske Livstid beviste store Naade og Miskundhed. Sukkede efter Forløsning, raabte stedse paa sin Jesum, at Jesus vilde forbarme sig over ham, Jesus vilde annamme hans Sjæl, Jesus vilde være ham naadig; og med dette søde Jesu Navn udi Munden sov han hen, da det var hans sidste Ord i Verden: Hjælp nu Herre Jesu, thi nu er jeg i Vaade! Denne hans Hjærtesuk og Bøn har og den naadige Gud bønhørt d. 14de Novembr. [1730] just paa den sal. Mands Navnedag, om Morgenens Klokken 5, da han leverede sin dyrekjøbte Sjæl i sin Jesu Gjemme, efterat han havde levet her i Verden i 61 Aar, 1 Maaned, 2 Uger og nogle Dage; men lever nu hos Gud uden Aars og Dages Tal i Glæde indtil evig Tid.

Som da denne salige Guds Mands Fødsel har været ærlig og hæderlig, hans Levned helligt og ustraffeligt, hans Omgjængelse oprigtig, hans Studeringer berømmelige, hans Ægteskab kjærligt, hans Embede helligt, hans Forberedelse til Døden christelig, og hans Død salig, saa skal og hans Navn og Eftermæle iblandt os være priseligt og hans Ihukommelse langvarig og elskelig. — —